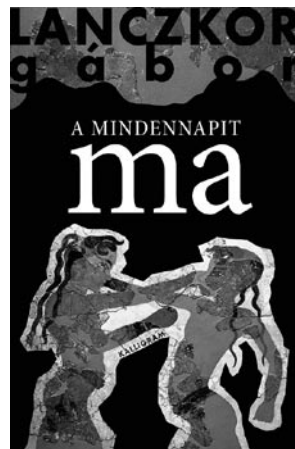

„Sola caritas!”

A 2008 szeptemberében indult szegedi *Vitamin* irodalmi vitorsorozat célja a kritikai párbeszéd regionális erősítése, valamint a kortárs magyar irodalom népszerűsítése. A 2010. november 15-én a szegedi Grand Caféban lezajlott beszélgetés témája Lanczkor Gábor *A mindennapit ma* című kisregénye volt. Az alábbiakban a vita rövidített, szerkesztett változatát olvashatják. Résztvevők: Milián Orsolya (kritikus), Sinkovics László (irodalmár), Szilasi László (irodalomtörténész); moderátor: Gaborják Ádám (kritikus).

Gaborják Ádám: Ma este Lanczkor Gábor *A mindennapit ma* című kisregényéről lesz szó. Lanczkort eddig költőként ismertük, három verseskötet után ez az első prózakönyve. A kisregény fogadtatása eddig elég kedvező. A Magyar Narancs *Minimum 11-es* nevezetű tabelláján például az első helyen végzett olyan rutinosabb prózaírókat megelőzve, mint Háy János vagy Garaczi László. A szokásos körben röviden próbáljátok meg összefoglalni az élményeiteket! Befolyásolt-e például titeket, hogy Lanczkortól eddig inkább verseket olvashattunk?

Sinkovics László: Orsival már beszélgettünk róla, hogy vajon jó-e ez a kötet, vagy sem. Igazából mindketten arra jutottunk, legalábbis én biztosan, hogy azt nem tudom mondani, hogy rossz lenne, viszont azt se tudnám nagyon egyértelműen mondani, hogy jó. Hogyha mégis választanom kellene, akkor inkább jobb, mint rosszabb. Tehát jó olvasmányélmény volt, csak nehezen találtam rajta fogást, és ez talán egy picit zavart. De ez nyilvánvalóan nem a kötet hibája, inkább az enyém.

Milián Orsolya: Igen, tényleg felemás a viszonyom ehhez a könyvhöz. Én sem tudom kijelenteni, hogy egyértelműen jó, sem azt, hogy egyértelműen rossz. Nyilván olyan könyvről beszélünk, melyet egy eddig három verseskötetet publikált szerző készített, de mégiscsak ez az első prózai munkája, és ebben az értelemben ez egy első kötet. Ha innen nézem, akkor azt tudom mondani, hogy jó. Ha viszont eltekintek attól, hogy ez egy induló kötet, akkor azt kell mondanom, hogy számos sebből vérzik. Ha tehetek egy erősebb állítást – amivel, azt hiszem, Szilasi majd vitatkozni fog (vagy nem, majd kiderül) –: szerintem fölösleges volt ilyen terjedelemben megírni. Ebből nagyon ütős, kidolgozott elbeszélés lehetett volna. Nem győzött meg a cselekményvezetés, nem győztek meg a történetbe épített epizódok sem arról, hogy ezt feltétlenül kisregényformában kellett megírni.

Szilasi László: Nekem egyáltalán nem vegyes az olvasmányélményem. Nagyon tetszett ez a könyv. Borzasztóan boldog vagyok

vele. Teljesen meglepett, mert olyan, mintha egy kései munka lenne, tehát mintha egy idős, sokat tapasztalt embernek és alkotónak a dolgozata lenne. Ezen kívül pedig nagyon szeretem a kisregényformát. Csodálatos, észre sem vett könyvek bújkálnak ebben a nehezen értelmezhető műfajban, és számos esetben a kisregények megszélesíthetnék a fennálló kánonokat. Egyszerűen ez nekem úgy tetszett, ahogy van. Voltak, persze, fenntartásaim, azokat majd, gondolom, lesz még alkalmam kifejteni, de a tetszési arány mindenféleképpen túlnyomónak mondható.

GÁ: Miközben készültem a beszélgetésre, az egyik blogon találtam egy jó megjegyzést, amit most idéznék: „nem nagy könyv, de fontos és szép, szeretem.” Ez jól összefoglalja az én véleményemet is. Részemről a kisregényforma, a szerkezet és a történet izgalmas volt. Ha valahol problémáim lehetnek, az esetleg a nyelvi megvalósítás. A *KönyvesBlog* egyébként azzal a címmel írta meg a maga kritikáját, hogy „Pontos történet, szent legenda, úri geci”. Ez három témát minimum érint: a narratívát, a középpontba állított Néri Szent Fülöp életét és legendás alakját, illetve egy nyelvi oldalt is láthatunk, amennyiben az „úri geci” idézet a könyvből. Hogy álltok a narratíva kérdésével? Mennyiben „pontos” és mennyiben sikeres a történet megvalósítása?

MO: Nekem nagyon tetszett a könyv szerkezete, nagyon érdekes megoldás a *coda* beillesztése. A regény kompozicionális szempontból úgy néz ki, hogy hallunk egy halk történetet, egy csendes, derűsen végigmondott történetet, egyszerű, tiszta mondatokkal – amelyek időnként egy kicsit problémásak –, és a történet vége után következik egy másfél oldalas vers, a *Függelék*. Elég cseles szöveg, ugyanannyira lehet panteista tájleírásnak, mint amennyire Isten-kereső himnusznak olvasni, legalábbis szerintem. A versből kimetszett részletek adják a kisregény négy fejezetének a címeit. Tehát a kisregény végére érve olyan kicsinyítő tükrökkel találkozunk, ami valahogyan magába foglalja az öt megelőző szövegsorozatot, vagy mindenképpen erős kapcsolatot épít azzal.

Szépen végigfalja lineárisan az ember ezt a könyvet, és a végén kap egy sokkot. Engem a *Függelék* kimozdított, áttemelte az addigi olvasatomat egy másik síkra. Addig ráhagykoztam a történetre: nagyon érdekelt, mi történik a figurákkal, mit csinál az atya, mi történik velem, mi történik Cassióval, mi lehet a rejtély, egyáltalán milyen korról, figurákról, közegről van itt szó? Teljesen naivan viszonyultam az egészhez – most az első olvasásról beszélek természetesen. Amikor a *Függelék*hez értem, akkor az egész átfordult egy mitikus, legendás vagy legendakereső olvasásba, tehát amit addig hihetetlenül profánul értettem, az átíródott egy szakrálisabb olvasatba. Ezt a szöveg nagyon jó trükkjének, nagyon jó szerkezeti megoldásnak tartom.

A történettel kapcsolatban arra térnek ki, miért gondolom azt, hogy ez a szöveg talán novellaként hatásosabb tudna lenni. Több olyan motívum van a cselekményen belül, ami föl-fölmerül, de megmarad ezen a szinten – persze lehet, hogy ez szándékosan van így, s akkor ez a könyv mellett tud szólni. Ott van például a pedofília vagy a gyermekprostitúció témája, ami motivikusan többször megjelenik. Utcagyerekeket vagy szegényebb sorból származó gyerekeket kényszerítenek prostitúcióra a nyilvánvalóan gazdagabb felnőttek, több gyerek így, traumatizálódva kerül az atya árvaházába, de mégsem lehet igazán érteni, hogy mi történik. Természetesen nem az a bajom, hogy a szexuális aktusok nincsenek expliciten megjelenítve, hanem mivel a szereplők reakcióiról nem értesülünk, nem tudjuk, pontosan mi történik. Nem tudjuk azt sem, hogyan szerveződnek és alakulnak ezek a bűntények, és így ez a motívum esetleges marad. Ezt a novellaszerkezet megbírja, mert ott egy sorsfordulat vagy az egyén életének egyetlen epizódja az érdekes, és meg lehet tenni, hogy csak fölillantok valamit, de igazából nem dolgozom ki. Szerintem ezt egy kisregényben nem feltétlenül lehet megtenni. Legalább kétszer vagy háromszor, és lehet, hogy még többször jelenik meg ez az elem – nem biztos, hogy fölöslegesen, mert nyilván meg lehet találni a helyét a könyvben, például, hogy ezeknek a kisfiúknak az elnyomorítására akarna esetleg figyelmeztetni –, de nem lesz igazi súlya. Amit még fölöslegesen hosszú kitérőnek tartok, az például a bűjócskázás epizódja. Azon kívül, hogy megmutatja, mit csinálnak a karakterek – a gyerekek játszadoznak, az atya alszik –, igazából szerintem nem tesz hozzá semmit a történethez, cselekményhez stb., a karakterek közötti viszonyokat sem különösebben mélyíti el. Ilyen hézagokat éreztem a könyvön, amiket egy novellából vagy kihagy az író, vagy ott nem tűnne hézagnak.

SL: Nekem talán pont ez tetszett, és lehet, hogy most vitatkoznék is veled. Végig úgy éreztem, mintha az egész regényt mondjuk egy nagyobb, meg nagyon sok kis rejtély szervezné. Mintha váltaltan is hézagos akarna maradni. Gondolok itt arra, hogy ugye azzal kezdődik, hogy elviszik a Cassio nevű kisfiút; tulajdonképpen utána, ahogy a regény halad előre, végül is azt generálja – mondjuk bennem –, hogy derüljön már ki, miért is vitték el azt a fiút, mi is ennek a dolognak a nyitja stb. És ehhez képest a

narráció közben folyamatosan más történeteket iktat be, amivel elhalasztja a rejtély kideríthetőségét vagy kiderülését, de közben ezek a dolgok maguk is újabb rejtélyeket generálnak. Például ott van a felemelkedett prostituált, Flória, aki feltűnik a regény egyik pontján, bekopog, eltűnik, majd a következő jelenetben, amikor megjelenik, felakasztja magát egy hídon, de semmit nem tudunk meg a motivációjáról. És nekem nagyon-nagyon tetszett, hogy folyamatosan hézagok maradnak, végig hiányok szervezik a regényt. A másik meg, amit említettél a *Függelék* kapcsán – ami szerintem is nagyon jó –, hogy mintha az egész regény pont e között a szakrális és a profán között feszülne. Ez a függelék rettenetesen szakrális, miközben az előtte lévő regény egy szent életének a profán oldalát mutatja be, például az ürítkezés, a test folyamatosan nagyon hangsúlyosan van jelen.

MO: Mármost említés szintjén.

SL: Nem, szerintem nem!

MO: Szerintem ezek csak meg-megemlítődnek, nyilvánvalóan Nádas Péternek köszönhetően.

SL: De szerintem rettenetesen fontos, mert talán ilyen formában folyamatosan a test és a lélek, illetve a szellem és a test ellentéte mutatkozik meg valahogyan, s mintha ezek között feszülne a regény. Tehát kapunk egy nagyon szakrális *Függelék*-et, előtte pedig egy szent életét bemutató nagyon profán kisregényt. Szerintem ez nagyon jó, mert talán hajlamosak vagyunk arra, hogy térben és időben távoli dolgokat mitizáljuk vagy romantizáljuk. És mintha lerántaná erről az egészről a leplet, hogy persze-persze, van itt nekünk egy Néri Szent Fülöpünk, de neki ugyanúgy fent kell tartania magát, vagy ugyanúgy eljár vécére stb., tehát a profán élettel ugyanúgy meg kell küzdenie.

SZL: Szegeden működött egy Bálint Sándor nevű nagy néprajzkutató, aki – ha jól tudom – úgy halt meg, hogy elütötte Pesten a 4-6-os villamos. Nos, ennek az embernek Szegeden elég nagy kultusza van, odáig elmenően, hogy a szegedi katolikusok – ha jól tudom – szeretnék szentté avatni, és gyűjtik a történeteket Bálint Sándorról, hogy például egyszerre több helyen is képes volt lenni, föltámasztott embert stb. És mivel a szentté avatás egy elég komoly procedura, mindezt írásos anyagként kell benyújtani a Szentszéknek. Na mármost én a szegedi katolikusok helyében azonnal fölbérelném Lanczkort, hogy az összegyűjtött Bálint Sándor-anyagokat dolgozza át legendává. Mert ugyebár a legenda műfaja tulajdonképpen éppen ez. Az a szent, amit benyújtunk a Szentszékhez, hogy a szentté avatási procedúrát megkezdje. Én ezt a könyvet így olvastam. Ma szerintem körülbelül így nézne ki (mindenféle kortárs poétikai és elméleti megfontolások után) egy legenda. Ennek a szövegnek az egyik ereje az, hogy egy régi muki legendáját írja meg – jórészt olyan megfontolások után, melyek jelenleg forgalomban vannak.

Szerintem ez egy nagyon komoly kísérlet a legenda műfajával. És nem olyan természetű kísérlet, mint amikor a kitűnő Darvasi barátom megírja *A könnymutatóval legéndáját*. Ez a cím jól szól, van benne sok igazság is, de nincs meg benne az a konkrét szembenézés a műfajjal, ami ebben a könyvben (hogya nem értem teljesen félre) szerintem megvan. És szerintem a kísérlet, a műfajjal való kísérletezés ahhoz a kérdéshez lyukad ki, hogy hát akkor végeredményben mi is volna az itt, amit a Pápa ösztönsége szentté avatási érvként elfogadhatna. Konkrét csodának maximum azt tudom itt látni, hogy a főhős, teljesen mocsárrészezen, föl tud támasztani egy gyereket – fél órára. (Nyugi! Nemsokára újra meghal.) Hát, nem tudom, a Pápa ösztönsége hogyan viszonyulna ehhez, de mindenesetre van egy ilyen problematika, hogy talán nem mutatódik föl, vagy valahol másutt mutatódik föl Fülöp szentsége. És ilyen szempontból szerintem is nagyon fontos a *Függelek* a könyv végén. Hogy az valóban megemeli-e, mert utólag kiderül, a fejezetcímek abból vannak. Esterházy valami olyasmit mondott egyszer, a regény mondandója hűvös viszonyban van a regény tárgyával. És a *Függelek* nagyon szépen fölmutatja ezt. Ott van a történet, és a történethez szorosan nem kötődő vers, ami tényleg valamennyire panteista, vagy nem, de én is úgy olvastam. A legenda az ilyen, és ez a szöveg, – mindaz, amit én látok belőle –, ilyesmi jelentéseket termel. Ez nekem nagyon tetszett. A problémákra, amik kisregényszerű olvasáskor fölmerülnek bennünk, a legenda azt mondja, hogy az engem nem érdekel. Tehát a narratív lyukak, a motiváció hiánya, meg a nem tudom micsoda nem érdeklő, hiszen nekünk az a célunk, hogy fölmutassuk a narratív természetű bizonyítékainkat, érveket hozunk a szentség mellett, azt’ annyi. És az a nagyon érdekes ebben a könyvben, hogy tulajdonképpen elég nehezen lehet ezeket az érveket felmutatni. Szóval, hogya én lennék a Pápa, akkor erősen zavarban lennék.

SL: De nem lehet, hogy alá is megy ennek a hagyományos értelemben vett legendának? Egyrészt felülírja azt a legendát, ami már megszületett Szent Fülöp-ről, hogy berepült egy tűzgolyó a száján és valamilyen úton-módon távozott a testéből, és ezzel magyarázzák a szívnyagyobbodását meg a törött bordáit, de a sárban vánszorgó szenttel mintha kirántaná ezt a magasztos tűznyelő mutatót a szent alól.

MO: Bemutatja Szent Fülöp látomását a katakombákban, amikor tűzgolyó megy be a száján, és leszáll a szívébe, így tartja a legenda, de egyébként Néri Szent Fülöp mára áthagyományozódott sztorijaiból nem sokat vesz kölcsön. Nyilván alapoz rájuk, például áttemeli a tűzgolyós ügyet, a nagyon szép alázat-példázatot meg a karakter bizonyos aspektusait. Legendaüggyben, a régi mukinak az újrafeldolgozása felől nézve számomra az volt a legizgalmasabb kérdés, hogy mit kezd a Néri Szent Fülöp-alakkal? Nem vagyok különösebben járatos ebben a hagyományban, de úgy tudom, hogy Néri Szent Fülöpöt mosolygós szentként tartják számon. Két okból. Egyfelől, mert állítólag mindig vic-

celt, másfelől meg azért, mert nem nagyon szerette, hogy őt szentként tisztelték már életében is, többek közt folyamatosan csodát vártak tőle, mint a *Brian életében*. Módszeresen rombolta az imázsát, vagy legalábbis megkísérelte lerombolni a róla kialakított képet, például azzal, amit átvesz Lanczkor, a furcsán borotvált szakállal, a félig csupasz, félig szőrösen hagyott arccal. Azon gondolkodtam, hogy mit tesz hozzá a Néri Szent Fülöp-alakhoz ez a könyv. A legenda újraírásával kapcsolatban arra jutottam – bár persze nem vagyok a Fülöp-legendák szakértője –, hogy az alkohol-kedvelést teszi hozzá, meg azt, hogy végül is részegen tesz csodát a fickó. Én inkább ebben érzem a lerántást a hétköznapi sárba, a nagyon is profán emberibe. De ettől eltekintve Fülöp alakját tulajdonképpen megtartja olyannak, amilyenek áthagyományozódtak, nem?

SZL: Ez szerintem egy nagyon fontos javaslat! Nézzük meg a kortárs jókódokat, a jó srácokat. Hogy hogyan néz ki, mondjuk, egy szezonális jellegű, jó módú, civil hajléktalan-segítő, teszem azt. Hát, amikor ezeket én látom a tévében a nagy sátoros ünnepeken, akkor túlnyomórészt jó nagy, tök üresen kongó szentfazekakat látok. Akik annyira meg vannak hatódva attól, hogy ők most aztán jók, hogy attól olyan komolyak lesznek, mint egy perforált vakbélgyulladás. Vagy pedig nem, ők aztán nem komolyak, egyáltalán nem, hanem jó kedélyűek meg viccesek, de akkor meg a viccesség van rettenetesen túlhúzva. Tehát, én annyira nagyon vicces vagyok, hogy egyfolytában ilyen szörnyű jókedélyűen vagyok iszonyatosan jó, érted. És ehhez képest ez a figura, aki itt, ebben a könyvben megjelenik, az nekem tényleg tetszik, és ez egy súlyos és jó alternatíva. Mert itt van egy komoly ember, aki alkatilag hajlamos arra, hogy ne legyen rettenetesen szomorú, de azért nem kifejezetten egy celeb-gyanús jószág-bohóc. És azt ugyan nem mondanám, hogy alkoholista, de azért elég rendszeresen meg-megkóstolja azt a bort literszám. Tehát ez a jó ember elég összetetten van megcsinálva, és hogya ilyenek lennének ma a jó emberek, akkor szerintem többen adakoznánk, vagy nem is tudom. Ez egy komoly javaslat arra, hogyan nézne ki egy olyan jó ember, akit még ebből a valóságos világból nézve is el tudnánk fogadni. Szóval nekem ez tetszett, és ez szerintem megfontolandó abban a tekintetben is, hogy az ember milyen is lehet, mi mindent választhat, sok más út között, mit lehet még választani. A jócselekedeteket például. Mert aki jól tesz, az (minden egyéb megfontolást mellőzve) egyszerűen jó srác, nem? Ez ilyen egyszerű. Szóval engem nagyon megszólított ez a figura.

MO: Ezt nem is kétlem. Csak én azt nem látom, hogy ez a könyv mást hozna, mint az 1984-es *Legyetek jók, ha tudtok* című olasz film. Nem tudom, ismeritek-e, én gyerekkoromban láttam, tehát elég halványan van meg, de az is Néri Szent Fülöp életét dolgozza fel, és pontosan erre megy rá, hogy volna ez a szent alak, aki az árva gyerekeket neveli, terjeszti az ígét, de finoman, abban hisz, hogy akkor tényleg szeressük egymást gyerekek, legyünk jók, meg minden, és közben nagyon vicces jelenetekben küzd

meg az ördöggel. És ugyanígy megvannak az emberi gyengeségei is, azokat is szépen bemutatja a film. Nekem a kisregény nem adott hozzá többet a figurához, mint a film. Értem, hogy miről beszélsz, szerintem is megfontolandó javaslat etikai perspektívából megítélni a regényt, például, hogy mire tanít ma. Elég fura, hogy 2010-ben ilyen sztorit ír meg valaki, nem? Mi közünk van manapság a szentekhez? A szentekkel foglalkozás nem a mai irodalom szokványos témája, mínusz Darvasi *Stern úrja*. Ha morális szempontból nézem, akkor kijelenthetem, van társadalmi javaslata vagy haszna ennek a könyvnek, de ha irodalmi szempontból közelítem meg, tehát hogy mit kezd az alaplegendával, akkor megint csak oda jutok, számos fölös elem van benne, aminek konkrétan nincs köze Fülöp tetteihez. Tehát ismét kilógnak elemek, amiket – ha a Fülöp-legendát újraírásaként akarnám olvasni a könyvet, akkor – levágnék róla. Bocsánat.

GÁ: Talán akkor nem lógnak ki ezek a dolgok, ha megnézzük a szöveg alapvető struktúráját, ami nagyjából három nap eseményét mondja el. Ebbe próbálja beleszűrni mindazt, amit Fülöp-ről mint a gyerekekkel együtt élő és őket felügyelő emberről tudunk. Ehhez járul egy gyerek különös megjelenése, majd eltűnése, továbbá a legendából átvett történetek. Ennyiben szerintem kerek a kép. Nyilván a szentekről való beszéd egyik verziója, ha egy *hype*-szentet csinálunk belőle, ami csak a szentségről szól. A másik, ha hagyjuk ezt az egészet, és megmutatjuk, hogy egy hétköznapi valaki volt. Itt meg valahogy mind a kető megállja a helyét. Akár úgy is, ahogy Laci mondta, szent és profán megjelenítésével. De ha megnézed, a legendából ismert történetek sem úgy vannak bemutatva, mintha annyira különlegesek lettek volna.

MO: Félreértesz, én nem a különlegességet várom el, egyáltalán nem akciófilmet akarok olvasni prózában. Én azt mondom, hogy bizonyos elemei nem járulnak semmiben hozzá. Például, tök jó leírásokat ad a narrátor, de azokból nekem picit sok van. Vagy miért kell többször olvasnom, ahogyan ezek a gyerekek fociznak? Értem, hogy a Fülöp életével kapcsolatban miért kell többször olvasnom a borotválkozásának az epizódjait, nyilván ezekből értesülök arról, hogy az életének van mindennapi rendje. Lehet, hogy ez a gyerekeknél is fontos, számomra az egész egyszerűen redundánsnak hatott. A bújócskázás jelenete szintén. Oké, kimennek a fürdőhöz, és mennyire jól lehetne sakkozni abban az epizódban az összes jellemmel! De igazából csak a Fülöp és Cassio közti konfliktus vagy viszony enyhe elmélyítésére használja föl. Ezt pedig már megcsinálja korábban a piaci jelenetben, megcsinálja több más hasonló tekintet-összevillanásnál, tehát semmit nem tett hozzá az addigiakhoz.

SL: Ezekben az általad redundánsnak ítélt részekben én azt vélem felfedezni, hogy úgy ír meg egy legendát, hogy nem egyértelmű, ki áll a középpontban. Mintha azt mondaná ezekkel a részekkel: vannak ezek a szentek, de hát nézzétek meg, ezek a

szentek is egy bizonyos közösségben, egy bizonyos térben helyezkedtek el, és annak a térnek és annak a közösségnek is van önálló élete. Meg talán az egész történet úgy szerveződik, hogy nem egy fő szál van, hanem még rengeteg hurok van mellette, ami egy picit elvisz, és aztán visszatér.

MO: A kérdés nyilván az, sokat veszítenénk-e, ha azokat az oldalakat kivágnánk a szövegből. Feltűnne-e a hiányuk? Én nem volnék biztos benne (persze, csak viccelek).

SZL: Én rettenetesen utálok a Forma–1-közvetítéseket, nem szoktam nézni, mert untat veszettül. Viszont a férfitársaim traktálnak ezzel, és akkor egy kicsit persze megüvegesedik a szemem, de közben figyelem a diskurzust. És azt vettem észre, a Forma–1 annyiban fontos jelenség manapság, hogy ott látszik talán a legvilágosabban: a hiba az esemény. Nincsen más esemény, csak a hiba. Tulajdonítanék ennek egy metaforikus szerepet, tehát hogy a Forma–1-ben összegződik a világunknak egy bizonyos tulajdonsága. És szerintem ez sajnálatos módon beszívárgott a kritikai nyelvbe is, mert valahogy úgy gondoljuk ott is, az a tökéletes, amiben nincsen hiba. Azon szerintem érdemes elgondolkodni, hogy ez tényleg így van-e? Főleg egy olyan könyv esetében, ami szerintem alapvetően arról szól, nem kellene így gondolkodni. Tehát, mikor a Fülöp mocsárrészezen odamegy és elkezd végezni a dolgát, hát nem feltámad a figura? De aztán azt mondja: „Ne aggódjon, egy fél óra múlva megint meghal. [...] Ne vicceljen, mondta Alexander [...], [h]iszen feltámadt. [...] Hiszen megölte” – válaszolja rá Fülöp. És akkor a vége: „Éppen olyan gyilkos, pederasztá vadállat maga, mint én, atyám” – mondja az apa. És akkor erre a Fülöp azt válaszolja: „Ennyire tellett ma.” Ez szerintem teljesen jó. Van végre egy ilyen figura, aki a tökéletességet nem abban látja, hogy ő nem hibázik, hanem igenis, ő bizony behúzatja a borokat sunyiban a konyhában. Van végre egy javaslat, hogy nem kell annyira ráfeszülni a tökéletességre, illetve, ne úgy feszüljünk rá a tökéletességre, hogy akkor próbáljunk meg hibátlanok lenni. És szerintem ez az egész tartás, ami a Fülöp kapcsán *expressis verbis* le van írva, az egész könyvből sugárzik.

MO: Nem gondolom, hogy az volna a tökéletes irodalmi mű, ami hibátlan. Azzal viszont nem értek egyet, hogy azért, mert a történet ezt példázná, akkor már nem is kell tökéletesnek lennünk, vagy nem kell törekednünk rá. Attól még az, ahogyan megformáljuk a történetet, lehetne jó. Nem? Miért kellene a formának a tartalomhoz igazodnia?

SZL: Én nem azt mondtam, hogy kellene. Én azt mondtam, hogy az, amilyen ez a Fülöp, az ennek a könyvnek a megírtságából is sugárzik. Nem kell! Én csak ezt vettem észre.

GÁ: Lassan áttérhetnénk a nyelvi megformálásra. A könyvnek sajátos az elbeszélői módja. Rövid, legtöbb esetben kijelentő

módban íródott mondatokat olvashatunk, ennek kapcsán emlegették már Nádas hatását. Ugyanakkor, ami szerintem meglepő lehet egy olvasó számára, hogy gyakran hangzanak el az ábrázolt világtól némileg idegen, inkább manapság használt kijelentések („úri gecí”, „úri kurva” stb.). Hogyan viszonyultatok a kisregény nyelvhasználatához, különböző regisztereihez?

MO: A 71. oldalon az „iszonyúan alkoholista férje” szintén furcsa, nem? Nagyon mainak, anakronisztikusnak hangzik, de persze ugyanúgy lehetne szándékos hibának is venni. Amikor azt mondtam, hogy időnként dőcögősek a mondatok, akkor én nem ezekre gondoltam, ezek engem nem zavartak. Amikor Giuseppe a „nyolc éves kis faszáról” beszél, én a gyerektudathoz, vagyis a szereplői szólamhoz kapcsoltam. Nem éreztem sem anakronizmusnak, sem poétikai törésnek, nekem teljesen belefért annak a karakternek a szólamába vagy a gondolkodásmódjába. Igazán problematikusnak a fordított mondat szerkezeteket találtam, ahogyan a szórendet megcseréli többször. Illetve azt, hogy amikor valamilyen cselekvést végrehajtanak a szereplők – miközben az igéből már tudjuk, hogy melyik testrészükkel hajtják végre –, az adott testrész nevét is gyakran olvassuk. Mindjárt mondok példákat. Rögtön az első oldalon: „Ahogy hozzáért kezével a fogason lógó ruhadarabhoz...” mondat következik az után, hogy „a köpenye után nyúlt”. Hát nyilván a kezével nyúlt a köpeny után, nem? Aztán a második oldalon, noha tudjuk az előző mondatból, hogy az atyáról van szó: „ez egy pillanatra különös fájdalommal nyilallt bele az atyába így kora hajnalban...” Ezek tulajdonképpen kicsi hibák, de megzökkentik, redundánssá teszik a mondatokat. Viszont volt olyan is, ahol durva szórendi csere fordult elő. Például: „Talán húsz percet, ha odabenn időzött.” Lehet, hogy ezt költőinek kellene elfogadni, de talán mégiscsak jobban hangzik az, hogy: talán húsz percet, ha időzött odabent. Tehát, miközben túlnyomórészt egyszerű szerkezetekben, lecsupaszított, szikár mondatokban beszél – bár időnként persze átcsúszik lírába, szép metaforákba –, sokszor túlszűfolja a mondatokat, egy-egy szóval többet hagy, mint kellene. Máskor meg – több helyütt észrevettem –, megcseréli a szórendet a mondat szerkezetben, és akkor vagy dőcögős lesz vagy minimum furcsa, de mindenképpen kimozdít ebből az egyszerűségből. Ezt megint csak a negatívumok közé sorolnám. Nem gondolom, hogy ezek adtak volna valami pluszt.

SzL: Ezzel kapcsolatos az én egyetlen kérdésem, ami fölmerült olvasás közben. Számomra az egész szöveg nagyon nádasian szól. Tehát itt – lehet, hogy ebben nincsen igazad, de én is úgy olvastam –, a mondatok olyanok, mint Nádas Péternél. Na most, aki végigolvasta a *Párhuzamos történeteket*, az tudja, hogy utána nagyon nehéz nem azt akarnia, hogy lehetőleg ő is pont ugyanolyan mondatokat írjon. Sőt, általános értelemben is mondhatnám azt, hogy Nádas Péter a *Párhuzamos történetekkel* – itt szerintem nem túlzás csúnya kifejezést használni: – jó alaposan megbaszta a magyar irodalom nyelvét. Mert egy jó ideig szá-

molni kell azzal, hogy ott a mondat hogyan van megcsinálva, *kak szgyélano*, hogy úgy mondjam. Szerintem ezek a mondatok Lanczkor könyvében teljesen olyanok, mint a Nádaséi! Minden tekintetben. Főolvasok egyet: „Most, amikor az örök mellkasán megint annyira lüktetett a dudor [jó, elismerem, Nádasnál „a dudor” előtt volna egy „az”], hogy azt hitte, rögtön kiszakad a szíve és mégis inkább csak egy egészen közömbös észlelésként jutott el az agyába mindez, semmint közvetlen módon érzékelt volna idegeivel [mert, ugye, mi mással érzékelt volna, nem?] a fájdalomközpont rettentő pulzálását, csak most jutott el a rettentő józan és tiszta tudatáig, hogy amúgy mennyire részeg.” Ez szerintem egy tökéletes Nádas-mondat. Ez az egyetlen igazi kérdésem: én úgy olvastam, hogy ezek döntően a Nádas mondatai, és engem nem zavart, mert én azt a fajta mondatot nagyon szeretem. De ezzel együtt kérdés, hogy akkor ez végül hogy is van? Lehet ilyet csinálni? Már nem tulajdonjogilag értem, hanem hogy jól van-e ez így?

Mert ugye az a kritikákban is fölmerül, meg talán amúgy is lehet valami olyasmit mondani, hogy nem volt ilyen fajta nyelvi reflexió, vagy egyszerűen a hagyomány teljesen maga alá gyűrte Nádas Péter mondatait, vagy ezen a téren nem is gondolkodott, nem volt neki fontos a mondat, vagy nem talált ki igazán saját mondatot. Illetve lehet azt mondani, a nádas mondat egy teljesítménye a magyar irodalomnak, és mint ilyet föl lehet használni sajátos céljaink elérésére. Engem ez a dolog azért nem zavart, mert szerintem itt a nádas mondatok teljesen másra vannak fölhasználva. Lanczkornál a tétek egyáltalán nem nádas természetűek, egyszerűen teljesen más felületen mozognak. Szóval ez így kérdésként maradt bennem. Nem hiszem, hogy valahogy ne a mondatból indulna ki egy világ megépítése, de nem gondolom, hogy minden könyvhöz új típusú mondatokat kell kitalálni. Megfelelően homályos a kérdésem. És kíváncsi is vagyok arra, hogy a kollégáim mit gondolnak erről. Mert szerintem ez egy fontos kérdés.

SL: Nekem nem olyan kiterjedt a Nádas-olvasatom, nem nagyon tudok ehhez hozzászólni. Talán csak annyit, mintha azt tükrözte volna, amit a Nádasnál is mindig éreztem: egyszerűen annyira meg vannak írva a mondatok, hogyha az ember egy szót kihagy, felcserél stb., akkor az összeomlik, rosszabb lesz. Ezeket a mondatokat is ezt éreztem, és talán vállaltan is használja ezeket a furcsa szórendeket. Azért mondom, hogy vállaltan, mert akkor tudnám esetleg hibának elkönyvelni, hogyha kevés lenne, de első prózai műves szerzőhöz képest dermesztően koherens a nyelv, amit használ. Tehát, ami az első oldalon elkezdődik, az 103 oldalon keresztül ugyanolyan, ami szerintem egy első kötetes szerzőtől nem feltétlenül lehetne elvárható, mégis megcsinálja, és szerintem ezért nagyon jó.

MO: De ezek nincsenek így mindenhol. Vannak olyan részek, ahol minden második-harmadik oldalon akad ilyen, aztán meg oldalakig semmi, direkt figyeltem végig ezekre, alá vannak

hullámosozva. Nekem egyébként szimpatikus lenne, és gondolkodtam is rajta, hogy tulajdonítsak-e nekik valami poétikai funkciót. Lehetne akkor, ha hangsúlyos vagy tézis-szerű kijelentésekben fordulnának elő. De nem! A leghétköznapibb mondatokban fordulnak elő, amiknek maximum a környezet bemutatásában vagy egy mozdulatnak a megmutatásában van szerepük. Próbálg meggyőzni arról, hogy mi ezeknek a megfordításoknak a funkciója.

SzL: Szerintem ez látványosan be van jelentve. Tehát az első mondat: „Tompá zuhogással ébredt kora hajnalban Fülöp.” Szerintem azt, hogy az alany, ha jól használom a nyelvtani kifejezést, a mondat utolsó szava, azt Nádas találta ki. Már úgy értem, aki elolvasta a *Párhuzamos történeteket*, annak nyilván az jut az eszébe – és ez az első mondat. De egyébként szerintem nem szoktuk az alanyt a végére tenni a közbeszédben, mert aggasztó megértési problémákat vehet föl. Az alany elől történő szerepeltetése a kommunikációban hasznos, a nádas produktum ehhez képest az, hogy van valami cselekvés, és ahhoz képest másodlagos, harmadlagos, sokadlagos, hogy azt ezúttal éppen ki követi el. És ez a probléma szerintem ki van téve az első mondatba: figyelj, erre készül föl. És ehhez képest vannak még ezen túli ütések. Mondjuk például, hogy egy stílusnak jót tesz, ha nem feltétlenül nagyon regiszterkeverő, ahogy a kolléga élesszeműen megfigyelte, nem? Lanczkor nem keveri a regisztereket, hanem egy hangot képes kitartani ebben a terjedelemben, és ebben időnként vannak még plusz csavarok.

Orcsik Roland, nézőként: Én is úgy érzem, hogy ott van a Nádas a háttérben, de ahogyan te már megpendítetted, különbség is van a kettő között. Nádas mondat-poétikája elválaszthatatlan a bekezdéstől is, illetve azoktól a körülményektől, amelyek között előbukkan. A *Párhuzamos történetekben* sokféleképpen lehet értelmezni egyetlenegy bekezdésnyi mondat helyét is. Már pusztán ebből ki lehetne indulni és levezetni egy prózavilágot. Lanczkornál ez a fajta mondatpoétika vagy mondatkezelés nem ennyire játszik rá a tudat-történetekre, inkább technikaként működik, ahogyan te is jelezted. A fiatal, vagy a most induló prózaírók számára, azt hiszem – most durván leegyszerűsítve –, háromfajta hagyomány van, amihez képest pozicionálniuk kell magukat. Az egyik mindenképpen az Esterházy-féle ironiára épülő, regiszterkeverő, artistikus mondat. A másik pedig éppen ellenkezőleg, az artistikum ellenében működő Garaczi- vagy Kukorelly-féle minimalista mondat. Bár nyilván ott is vannak ellenpéldák. A Nádas-mondat pedig, noha artistikus, mégis teljesen más, mint az Esterházy-mondat, vagy a minimalista jellegű Garaczi-, illetve Kukorelly-mondat. Lanczkor e három hagyomány közül a Nádas-mondat komolyságához, prózavilágának könyörtelenségéhez vonzódik. A fiatalok közül talán Lanczkor kötődik leglátványosabban Nádas mondatához. S paradox módon sokban el is tér tőle, mert Lanczkor nagyobb hangsúlyt fektet a történet követhetőségére, befogadhatóságára. Egyébként

nem értek egyet azzal, hogy ne volna szabad ennyire csak utalás-szerűen működtetni a prózát. Vegyük például Mészöly Miklós *Saulusát*: ott sem sok minden hangzik el, mégis működik. Ahogyan szerintem Lanczkornál is. Azzal, hogy paradox módon Lanczkornál a káosz apollóni természetű: a történet nagy vonalakban rekonstruálható. Az elhallgatások zavart kelhetnek az olvasóban. Nekem pedig bejön ez az előkelő provokáció.

SzL: Hadd mondjam nagyon egyszerűen: nekem azért tetszett ez a könyv, mert zsigerből nagyon bejött. Ugyanakkor a sorok közül hozzászóló Orcsik Roland kolléga irodalomtörténeti jellegű látomásával teljes mértékben egyetérték. Mert valóban valami olyasfajta élményem volt zsigerileg, mint amikor Krusovszky Dénes verseskötetét olvastam. Hogy akkor most már aztán elég volt a tréfából, de tényleg! Nem kell már bohóckodni meg ironizálni, meg nyelvkritikába belefulladni, reflektálni meg re-reflektálni, metázni, metalepszizálni stb., hanem próbáljuk meg elmondani azt, hogy milyen az, amikor halad, megy körbe a kifogott hal a fémhordóban. Roland nagyon pontosan mondta azt, hogy ezek a típusú mondatok vannak forgalomban. Tehát van ez a barokkos, nagyon szép, nagyon hosszú, nagyon vicces, hihetetlenül szellemes Esterházy-mondat, aztán ennek az ellenkezője, az alulfogalmazás, amilyen a Garaczi-, vagy Kukorelly-mondat, meg van a Nádas-féle pontosság. Nagyon is lehet, hogy egy ilyen újfajta komolysáért nem nagy ár technikaként alkalmazni más dologra egy már létező mondattípust. Szerintem ez egy elképesztően fontos javaslat. Mondom: nekem eredendően nem ezért tetszett, de most a Roland megvilágította, hogy miféle irodalomtörténeti előfeltételezettségei is vannak a zsigereimnek.

MO: Ez nekem is eszembe jutott, illetve több kritikus is írta, hogy itt a nádas mondat szerkesztés jelentkezne. Nem tudom, hogy esetekbe jutott-e Bartis Attila, mint másik lehetséges előd. Magam is egyetérték ezzel a hármas hagyománnyal, Bartist azonban nehéz volna bármelyikhez sorolni, mintha ő kívül állna ezen a hármasságon. A Mészöly-kisregények elliptikus szerkezetének megemlékezésével abszolút egyetérték, kihagyásos logika mentén haladnak, és ez itt is érvényesül, ezt szerintem Sinkovics Laci fejtette fel most közülünk a legszebben. Bizonyos történetzálakhoz kellene a hiátusok a történetben. De szerintem vannak olyan motívumok, amiket érdemes lett volna hangsúlyosabbá tenni. Ha beszélhetek a személyes olvasói tapasztalatomról: engem zavart a könyv végén, hogy egyes elemek a levegőben maradtak, amik engem érdekeltek volna. De mondtam is korábban, hogy ez a kisregényformával kapcsolatos elvárásaim miatt alakulhatott így, meg bizonyos irodalomtörténeti hagyományok miatt tűnhettek mulasztásnak. Például a nádas világ miatt. Tudniillik Nádasnál eléggé megszoktam azt a testpoétikát, a testi szenzációkra fordított hihetetlen figyelmet, amit Laci, te úgy éreztél, hogy ebben a könyvben is megvan. Arról beszéltél, hogy itt van egy profán történet, és folyamatosan hallunk a testi funkciók működéséről. Ezekről szerintem

alig hallunk, épp csak megemlíti a vizelés, ürítkezés, pisilés, kakszás. A testi érzéletek vagy a testnek a szerepe a könyv bizonyos pontjain el van maszatolva. Másutt meg egyáltalán nem. Amikor Cassio anyukájáról, a nőnek a vakságáról beszél, meg arról, ahogyan a vak él a világban, hogyan tölt bort például, akkor a testének a működésével jellemzi a karaktert, vagy írja körül a vakságot. Ez gyönyörűen meg van csinálva. Néhány mozdulattal, finoman jellemzi a nőt, de úgy, hogy a test nagyon érzéketesen jelenik meg.

GÁ: Bennem inkább az a kérdés fogalmazódott meg, lehet-e minden tétje nélkül úgy lecsupaszítani ezt a nádas koncepciót, hogy az teljes mértékben működőképes legyen? Egyébként én is a test felől akartam erre reagálni. Ez a része például abszolút nincs kidolgozva, illetve inkább finomkodások vannak benne. Mondjuk Fülöp „ürít”, a gyerekek meg „pisi-kakit” nyomnak. Ezt a narrátori különbségtételt nem éreztem túl motiválnak. De én egy másik jelenetet akartam felidézni, amikor Cassio belenééz egy tócsába, és közben köpködi a nyálát. Ez teljesen érzékenyen van megjelenítve, szinte egy Narkisszosz-jelenet van leírva. Aztán vannak a kicsit konzervatívabb részek, és így együtt kissé egyenetlen lesz. Lehet, hogy ez inkább csak egy olvasói elvárás, de fölveti a lehetőséget a könyv, s ehhez képest pont nincsenek következetesen kidolgozva.

SzL: Engem egyszerűen elsodort az, hogy ennek a könyvnek van egy nagyon határozott kérdése – ami felől nézve a test például nem fontos igazán – és ez a kérdés az, hogy tulajdonképpen hogyan is kellene csinálni a jót. Tehát szerintem – hogy is mondjam – ez egy szociálisan érzékeny könyv. Mert hiszen mi is akkora pronyók lettünk, hogy elfelejtettük, hogy kell normálisan viselkedni, nem? Ha látsz az utcán egy nyomorultat, akkor nem tudod, mit kell vele csinálni. És főleg azt nem tudod, hogyan kellene csinálni azt a valamit. Ez a könyv csodálatosan beszél arról, hogyan kell a jót tenni. Ehhez képest nem hiányoltam én ebből semmit se. Elképzelsz egy mukit, aki árva gyerekekkel foglalkozik, hú, az milyen állati bonyolult lehet! – és akkor kiderül, hogy nem. Egy kicsit játszol velük, adsz nekik enni-inni, délután alszotok egy kicsit, és aztán elmentek játszani, azt csókolom. Ez szerintem borzasztóan fontos dolog, és engem nem érdekel, hogy más dolgokat kitakart egy kicsit ez a probléma. Úgy komolyság, hogy nem hasfájósan komoly, ugyanakkor nyit bizonyos alapvető kérdésekre. Mert akarjuk mi a jót csinálni, tudjuk is, miben állna az, csak akkora parasztozunk, hogy már nem tudjuk – mert elfelejtettük –, hogyan kell csinálni.

GÁ: Sziliasival teljesen egyetértek. Erre egyszerűen maga a figura alkalmas. Nem egy makulátlan valakivel állunk szemben, hanem olyannal, aki csinált ezt is, azt is. Nem is tudnék egyetlenegy olyan embert sem kiemelni, aki rossz. Ki egyáltalán a rossz? Az ő, aki bezörög Fülöphöz az éjjel, és el akarja vinni, s aki egy

kicsit bökdösi ugyan a lándzsával, de utána alázatosan és büntudattal vezeti elő Fülöpöt? Vagy Alexander, az apa? Hogy jutunk el egyáltalán odáig, hogy bevallja, ő fojtotta meg a saját gyereket? Egészen más nézőpontból jelenik meg előtte, például kedélyes poharazgatás közben.

SL: Az jutott eszembe, hogy talán ezek a rossz karakterek egyszerűen nincsenek annyira megdolgozva vagy árnyalva, hogy el lehessen róluk dönteni, ők most egyértelműen rosszak vagy jók. Illetve szerintem talán ennél fontosabb a Szent Fülöp oratóriumának a jelmondata, a „sola caritas!“. Azaz: „csak a szeretet számít!“. És mintha ez lenne a tétje, hogy itt tényleg mintha csak a szeretet számítana, meg hogy akkor a jó és a rossz közti különbség mit is jelent? A Fülöp-figura tulajdonképpen lehet akár rosszabb is, ha a hagyományos értelemben vett szenteket nézzük, de ez kit érdekel, amikor csak a szeretet számít. Két dolog jutott eszembe még. Lehet, hogy a test szerepeltetése Nádasnak köszönhető. De mi van akkor, ha a testet itt nem az érzékiség felől kell elgondolni? Mintha a test máshogy jelenne meg. Nekem inkább Spiró *Fogsága* jutott eszembe. Ott is folyamatosan az ürítkezéssel vannak elfoglalva. Ez lenne az egyik. A másik pedig a hézagokkal, illetve a redundanciával kapcsolatos, ami talán pont arra a paradoxonra hívná fel a figyelmet, hogy bár a történet megállíthatatlanul halad a vége felé – és talán én itt érzem a detektívtörténetek hagyományát –, a kis kitérőkkel folyamatosan lassítja, elhalasztgatja a kitérőket. Azzal viszont, hogy ezek a kitérők benne vannak, halad is előre a történet. Tehát hiába lassítják, mégis megállíthatatlanul taszigálják a vége felé. Szerintem ezért fontosak a redundáns részek, mert a rejtélynek valamiféle felderülését halasztják. De számomra a rejtélyeknél is fontosabb volt, hogy felvázol egy iszonyatosan nagy hiányt, egy lyukat, és utána fogja és agyoncsapja ezt az egészet, mintha nekimenne az elvárás horizontnak. Valahogy úgy vagyunk beidegződve – lehet, pont a detektívtörténetek miatt –, hogy egy nagy talányos megfajtást várunk a végén. Na, márpedig a Flória azért ugrott le arról a hídról, mert... De itt nincs semmi, leugrott, meghalt, elvitték, ennyi. Senkit nem érdekel, hogy miért, tehát ezzel a Sherlock Holmes-féle okoskodással nem jutunk semmire.

GÁ: Szerintem zseniális a Flória-történet. A nő bekopog, megjelenik először, egy mondat, megjelenik másodsor, leugrik, felköti magát. S mi az utolsó mondata? „Első halál után nincsen második.” És utána meg jön a befejezés a gyerek feltámasztásával, amiről már beszéltünk. Ezt a motívumot szépen egymásba fonja a szöveg. Végezetül, nem tudom, volna-e valakinek még kérdése, hozzászólása?

SzL: Mindenki vásároljon magának egy példányt, meg a barátainak még ötöt, Karácsonyra! Nagyon szép karácsonyi ajándék.

GÁ: Ez olyan szép volt lezárásnak.

A szétbaszott Sághegy

Urfi Péter

(Lanczkor Gábor: *Hétsarkú-könyv*. Kalligram, 2011)

Tegyük fel, hogy a Műút júliusi száma megjelenésének másnapján Lanczkor Gábor megelégedi a világ zaját, és maga elé mormogva, szelíd káromkodásokkal bevonul egy buddhista kolostorba. Ott marad élete végéig, és többé egy sort sem ír. Tegyük fel, mert öregkori, letisztult, összegző

munkának érezzük a *Hétsarkúkönyvet*, és akkor már legyen valóban az. Ebben az esetben egy mindhárom műnemben jelentőset alkotó szerző utolsó művét tartjuk a kezünkben. Terjedelmes gyűjtemény, az átlagos kortárs verseskötetek duplája, és valóban: voltaképpen két önálló kötet, 83 verssel (ciklusok szerint: 27-15-15-26), amely játékba hozza és összefoglalja az életmű korábbi darabjait, ugyanakkor erőteljesen mutat rá a műalkotás lezárhatatlanságára, nyitottságára.

Lanczkor korábbi könyveinek is egyik legfontosabb, egyre erősödő törekvése volt a könyv mint tárgy és mint egység problematizálása, az „önálló műalkotás” eszméjének provokálása – az új mű ezt az irányt radikalizálja. Eddigi három verseskötetének önértelmezése szerint *a líra alapegysége nem a vers, hanem a kötet*. A versek továbbírják, kiegészítik, újraértelmezik vagy éppen megcáfolják egymást, vitatkoznak egymással, most még jobban, mint ezelőtt bármikor. Ezzel párhuzamosan azonban a könyvek látványosan lebontották, megnyitották saját hátaikat, így *az értelmezés legszűkebb kerete legalábbis az életmű lett*. (Lanczkor költészete társtalán a magyar lírában, egyetlen – viszont közeli – rokona Borbély Szilárd, aki másképpen, de ugyanerre tesz kísérletet.) Gondoljunk csak arra az egyszerű tényre, hogy a *Fehér Daloskönyv* először a szerző honlapján jelent meg, majd később könyv formában. Talán fölösleges részletezni, mennyire más olvasási módokat generál a két különböző médi-

um, mennyire más gesztus a publikáció két típusa, arról nem is beszélve, hogy a szerkezet is megváltozott. Gyakorlatilag két mű jelent meg, azonos címmel. A *Vissza Londonba* esetében pedig egy képtárként funkcionáló blog vált a képleíró költészetet provokáló versek elidegeníthetetlen részévé.

A *Hétsarkúkönyv* párját ritkítóan bonyolult, olykor idegesítően nyakatekert és összetett kötet, nem meglepő, hogy a fenti törekvés is különböző módokon érvényesül. Először is: önidézetek által. A teljesség igénye nélkül, most csak a szövegszerű kapcsolatokat említve: *A tiszta ész* egyik darabjának (*Már rég megölték bennünket*) Móricz-mottója torzított formában beépül az *Öt év Párizs után* szövegébe. A *Daloskönyvből* a *Meghasadt, hosszú lángnyelvek* visszaköszön *A kialudtnak hitt vulkán újra kitör 1–2.* darabjaiban. Fontos szereplő itt is Körösi Csoma Sándor, akinek utolsó napjairól Lanczkor drámát írt (*Malária* – van ilyen című vers is a kötetben, aminek viszont nincs köze Körösi Csomához). A *Vissza Londonba* Goya-ciklusának záró darabja teljes terjedelmében, pontos hivatkozással szerepel a 164. oldalon. Az *Ars poetica* pedig a szerző kisregényének (*A mindennapit ma*) borítóján szereplő thíriai freskórészlet leírása. Két utolsó példánk messzebbre vezet: utóbbi arra mutat rá, hogy Lanczkornál nemcsak a szövegek, hanem a könyvtárgy vizuális megjelenése, de akár a tördelés is jelentésteli, a mű integráns része. A Goya-vers pedig így hangzik: „Nincs itt. A Sághegy-kráter mély kiszögellésének végénél a nagy tufatómb. Elástam oda mögé az itt álló dalt.” Az új könyv *Tíz sorosában ez áll előtte*: „A London-könyvem egy példányát elástam Darjeelingben. / Hogy szakadjon át a Himalája zöldteraszos hegyoldala a Ság kráterébe. / Itt.” Mi történik itt? Nem kevesebb, mint hogy a kezünkben tartott könyv egyszerre válik egy performansz eszközévé és dokumentumává. És nem csak ebben a versben. A könyvben szerepel nyolc fotó (ez a sorozat látható a borítón is), amelyek egyrészt saját jogon műalkotások (ha nem is különösebben érdekesek), másrészt a hozzájuk kapcsolódó versek elmesélik a képek elkészítésének történetét, mint színházi aktust. Két vers értelmezi a képeket és az aktust, két különböző, egymást kizáró módon. Ez már három művészeti ág, két egymást kioltó interpretáció, elbizonytalanított szerzőiségű, egymásba fonódó műalkotások – és a *Hétsarkúkönyv* csak egy ezek közül, legalább ugyanannyira függ a másik kettőtől, mint azok tőle. Van továbbá két miniciklus, amelyeknek csak a címe szerepel, maguk a szövegek nem olvashatók (*I és II*). Tehát a kötet önmagában nem értelmezhető, egyszerre kevesebb, mint önmaga, ugyanakkor, akárminek tartasuk is – biztosan több, mint könyv.

Nos, igen, a helyzet nem egyszerű. És nem egyszerűbb a motivikus háló felfejtése sem. Ha egy képpel kellene illusztrálni a kötet egészét, az a fenti idézet lenne: a Himalája és a Ság egymásba szakadó hegyoldalai. Az *Első kötet* középpontjában a kibányászott gyomrú Sághegy áll. De természetesen ez is ezer dolgot jelent: a Ság egyszerre „tájseb”, műalkotás (*land art*), élő test, színházi díszlet, történelmi folyamat és mementó, geológiai objektum, ipari nyersanyagforrás, költészettörténeti motí-